

iulie 2018

Această fișă nu este exhaustivă și nu obligă Curtea

Jurisdicția extrateritorială a statelor părți la Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din [Convenția europeană a drepturilor omului](#) (CEDO):

„Înaltele părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul I al prezentei convenții.”

Acte ale statului care au loc în spațiul CEDO, dar în afara teritoriului propriu al statului

Localurile misiunii diplomatice

M. împotriva Danemarcei (cererea nr. 17392/90)

14 octombrie 1992 (decizia Comisiei Europene a Drepturilor Omului¹)

În încercarea de a părăsi Germania de Est (Republica Democrată Germană) și de a se muta în Vest (Republica Federală Germania), reclamantul a intrat în sediul ambasadei daneze din Berlin (de Est) în 1988. La cererea ambasadorului danez, poliția est-germană a intrat în ambasadă, l-a ridicat pe reclamant și acesta a fost în cele din urmă condamnat la închisoare cu suspendare după ce petrecuse 33 de zile în detenție. Reclamantul s-a plâns că i-a fost încălcat dreptul la libertate și siguranță atunci când a fost predat poliției est-germane.

Din jurisprudența constantă a Comisiei Europene a Drepturilor Omului reiese clar că agenții autorizați ai unui stat, inclusiv agenții diplomatici sau consulari, au adus alte persoane sau bunuri în jurisdicția aceluia stat în măsura în care și-au exercitat autoritatea asupra lor. Prin urmare, actele ambasadorului danez, de care se plânsese reclamantul, afectaseră persoane din jurisdicția autorităților daneze.

Prezență militară și sprijin politic

Loizidou împotriva Turciei

23 martie 1995 (hotărâre – obiecții preliminare)

Reclamanta s-a plâns, în special, că drepturile sale patrimoniale fuseseră încălcate ca urmare a ocupației neîntrerupte și a controlului asupra părții de nord a Ciprului de către forțele armate turce, care, în mai multe ocazii, îi împiedicaseră accesul la casa ei și la alte proprietăți acolo.

¹ Alături de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, Comisia Europeană a Drepturilor Omului reunită la Strasbourg din iulie 1954 până în octombrie 1999, a verificat respectarea de către statele contractante a obligațiilor asumate în temeiul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Comisia și-a încetat existența atunci când Curtea a devenit permanentă, la 1 noiembrie 1998.

Curtea a reamintit că, deși art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului stabilește limite ale domeniului Convenției, conceptul de „jurisdicție” în temeiul acelei prevederi nu se rezuma la teritoriul național al statelor contractante. În special, responsabilitatea statului poate apărea de asemenea atunci când acesta, în urma unei acțiuni militare - legale sau ilegale - exercită un control efectiv asupra unei zone care nu aparține teritoriului său național. Obligația statelor de a garanta în aceste zone drepturile și libertățile din Convenție derivă din faptul că acestea exercitau un control efectiv acolo, fie în mod direct, prin intermediul forțelor armate ale statului, fie printr-o administrație locală subordonată. În speță, Turcia recunoscuse că reclamanta nu mai avea control asupra bunurilor sale ca urmare a ocupării părții de nord a Ciprului de către trupele turce și a înființării acolo a „Republicii Turce a Ciprului de Nord” (RTCN). Turcia exercita un control efectiv și general asupra Ciprului de nord prin prezența sa militară, ceea ce a dus la angajarea responsabilității sale în temeiul Convenției pentru politicile și acțiunile autorităților „RTNC”. Astfel, actele autorităților „RTNC”, sprijinite de forțele turce, au căzut sub jurisdicția Turciei.

Cipru împotriva Turciei

10 mai 2001 (Marea Cameră – decizie pe fond)

Cauza are legătură cu situația existentă în partea de nord a Ciprului ulterior operațiunilor militare desfășurate acolo de Turcia în iulie și august 1974 și cu divizarea în continuare a teritoriului Ciprului. Cipru a susținut că, în ciuda proclamării „Republicii Turce a Ciprului de Nord” („RTCN”) în noiembrie 1983, aceasta era o entitate ilegală conform dreptului internațional și, prin urmare, Turcia era statul răspunzător pentru o multitudine de încălcări ale Convenției. Turcia a susținut că „RTCN” era independentă politic de Turcia și, prin urmare, Turcia nu putea fi trasă la răspundere pentru faptele acesteia.

Curtea a subliniat că responsabilitatea Turciei în temeiul Convenției nu se poate limita la actele propriilor soldați și funcționari care operează în Ciprul de nord, ci era angajată și în virtutea actelor administrației locale („RTCN”), care supraviețuiau grație sprijinului militar și de altă natură oferit de Turcia. Prin urmare, Turcia avea jurisdicție în temeiul Convenției.

Manitaras si altii împotriva Turciei

3 iunie 2008 (decizie privind admisibilitatea)

În urma intervenției turce din 1974 din nordul Ciprului, primul reclamant a rămas să trăiască acolo împreună cu un mic grup de ciprioți greci. În februarie 1998, acesta a oferit dovezi delegației Comisiei Europene a Drepturilor Omului² în cadrul unei audieri în cauza *Cipru împotriva Turciei* (citată anterior) într-un hotel din Nicosia. În aprilie 1999 a fost găsit mort în locuința sa. Deși autoritățile locale au concluzionat că decedase în urma unei miocardite, reclamantii - rudele sale - s-au plâns că a fost ucis.

Curtea a reamintit constatările sale din cauza *Cipru împotriva Turciei* (a se vedea supra) că, având un control efectiv și general asupra Ciprului de nord, responsabilitatea Turciei nu se poate limita la actele propriilor soldați și funcționari în Ciprul de nord, ci era angajată și în virtutea actelor administrației locale care supraviețuiau în virtutea sprijinului militar și de altă natură oferit de Turcia. Prin urmare, jurisdicția Turciei s-a extins la întreaga gamă de încălcări ale drepturilor Convenției, care au fost imputate Turciei. Zona în care au avut loc presupusele fapte se afla pe teritoriul „Republicii Turce a Ciprului de Nord”. Prin urmare, primul reclamant s-a aflat sub autoritatea și/sau controlul efectiv și, prin urmare, sub jurisdicția Turciei.

Pisari împotriva Republicii Moldova și a Rusiei

20 aprilie 2015 (hotărâre)

Această cauză abordează problema responsabilității statului pentru acțiunile unui soldat rus la un punct de control al forțelor de menținere a păcii în Moldova, care a dus la moartea unui tânăr. Punctul de control în chestiune era situat în zona de securitate stabilită în urma acordului de încheiere a conflictului militar în regiunea transnistreană a Moldovei în 1992 și se afla sub comanda soldaților ruși.

Curtea a observat că nici Federația Rusă, nici Republica Moldova nu își disputaseră jurisdicția în speță. A menționat în continuare că atunci când militarii unui stat sunt trimiși pe teritoriul altui stat, forța extrateritorială pe care o folosesc poate extinde jurisdicția

² A se vedea supra, nota de subsol 1.

statului asupra acțiunilor militarilor săi. În această cauză, Curtea a observat că un soldat rus îl împușcase pe tânăr la un punct de control aflat într-o zonă de securitate aflată sub controlul și comanda soldaților ruși în conformitate cu acordul care pune capăt conflictului militar din regiunea transnistreană a Moldovei. Prin urmare, Curtea a constatat că tânărul se afla sub jurisdicția Federației Ruse atunci când a fost împușcat. Pe de altă parte, reclamanții - părinții tânărului - au considerat că autoritățile moldovenești nu fuseseră responsabile de moartea fiului lor și făcuseră tot ceea ce putuseră în mod rezonabil să investigheze decesul acestuia; prin urmare, nu mai doreau să dea curs cererii lor împotriva Republicii Moldova. Curtea, considerând că respectarea drepturilor omului, astfel cum sunt definite în Convenția Europeană și în Protocoalele la aceasta, nu necesită continuarea examinării acestui capăt de cerere al reclamanților, a acceptat prin urmare această dorință și a decis să radieze de pe rolul său capătul de cerere îndreptat împotriva Republicii Moldova.

Chiragov și alții împotriva Armeniei

16 iunie 2015 (Marea Cameră – decizie pe fond)

Cauza a avut ca obiect plângerile a șase refugiați din Azerbaidjan că nu se puteau întoarce la casele și bunurile lor din districtul Lachin, în Azerbaidjan, de unde fuseseră forțați să fugă în 1992 în timpul conflictului armeano-azer din Nagorno-Karabah³.

În cauza reclamanților, Curtea a confirmat că Armenia exercita un control efectiv în Nagorno-Karabah și în teritoriile învecinate și că avea, prin urmare, jurisdicție asupra districtului Lachin. Aceasta a observat, în special, că numeroase rapoarte și declarații publice, inclusiv din partea unor membri sau foști membri ai guvernului armean, demonstau că Armenia, prin prezența sa militară și prin furnizarea de echipament și expertiză militară, fusese foarte devreme implicată semnificativ în conflictul din Nagorno-Karabah. Sprijinul militar dat de Armenia continua să fie hotărâtor pentru controlul asupra teritoriilor în cauză. În plus, era evident din faptele stabilite în speță că Armenia dăduse „Republicii Nagorno-Karabah” („RNK”) sprijin politic și financiar substanțial; mai mult, cetățenii acesteia erau obligați să obțină pașapoarte armene pentru a călători în străinătate, „RNK” nefiind recunoscută de niciun stat sau organizație internațională. În concluzie, Armenia și „RNK” erau părți integrate în aproape toate chestiunile importante, iar „RNK” și administrația acesteia supraviețuiau în virtutea sprijinului militar, politic, financiar și de altă natură acordat de Armenia. Armenia exercita astfel un control efectiv în Nagorno-Karabah și în teritoriile învecinate.

Influența militară, politică și economică

Ilașcu și alții împotriva Republicii Moldova și a Rusiei

8 iulie 2004 (hotărârea Marii Camere)

Reclamanții au fost arestați, în iunie 1992, la domiciliile lor din Tiraspol de mai multe persoane, unele în uniformă Armatei a 14-a a fostei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste (URSS). Reclamanții au fost acuzați de activități antisovietice și de luptă ilegală împotriva guvernului legitim al statului Transnistria și au fost trimiși în judecată, de asemenea, pentru săvârșirea mai multor infracțiuni, între care două omoruri. În decembrie 1993, „Curtea Supremă din regiunea transnistreană” l-a condamnat pe primul reclamant la moarte și la confiscarea proprietății, iar pe ceilalți reclamanți la închisoare între 12 și 15 ani și la confiscarea proprietății. Reclamanții s-au plâns, printre altele, că instanța care îi condamnase nu avusese competență.

Jurisdicția Rusiei: Curtea a observat că, pe durata conflictului din Republica Moldova din 1991 - 1992, forțele Armatei a 14-a a URSS, staționate în Transnistria, luptaseră alături

³ În sistemul sovietic de administrație teritorială, Nagorno-Karabah era o provincie autonomă în cadrul Republicii Socialiste Sovietice Azerbaidjan. Populația sa era de aproximativ 75% de etnie armeană și 25% de etnie azeră. Conflictul armat a început în 1988, odată cu cererea armeană de a încorpora provincia în Armenia. Azerbaidjanul a devenit independent în 1991. În septembrie 1991, sovietul Nagorno-Karabah a anunțat înființarea „Republicii Nagorno-Karabah” („RNK”) și, în ianuarie 1992, parlamentul „RNK” și-a declarat independența față de Azerbaidjan. Conflictul a devenit treptat un veritabil război înainte ca acordul de încetare a focului să fie încheiat în 1994. În ciuda negocierilor pentru o soluție pașnică sub auspiciile Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și a Grupului Minsk, nu s-a ajuns la o soluționare politică a conflictului. Independența autoproclamată a „RNK” nu a fost recunoscută de niciun stat sau organizație internațională.

de și în numele forțelor separatiste transnistrene. În plus, chiar după acordul de încetare a focului din 21 iulie 1992, autoritățile ruse oferiseră în continuare ajutor militar, politic și economic regimului separatist. Mai mult, faptul că soldații ruși îi transferaseră pe reclamanți regimului separatist era, de asemenea, de natură să angajeze răspunderea Rusiei pentru consecințele actelor acestui regim. În plus, armata rusă încă staționa pe teritoriul Republicii Moldova. Înainte și după 5 mai 1998, data intrării în vigoare a Convenției privind Rusia, regiunea transnistreană se afla sub autoritatea efectivă, sau cel puțin, sub influența decisivă a Rusiei. În orice caz, aceasta supraviețuia în virtutea sprijinului militar, economic, financiar și politic care îi era acordat de Rusia. În consecință, exista o relație continuă și neîntreruptă de responsabilitate din partea Rusiei față de soarta reclamanților. Prin urmare, reclamanții se aflau sub jurisdicția Rusiei și responsabilitatea acesteia era angajată în ceea ce privește actele de care s-au plâns.

Ivanțoc și alții împotriva Republicii Moldova și a Rusiei

15 noiembrie 2011 (hotărâre)

Speța a avut ca obiect detenția neîntreruptă după 8 iulie 2004, precum și restricțiile cu privire la contactele lor cu familia, a doi bărbați din statul nerecunoscut și cunoscut sub numele de „Republica Moldovenească Nistreană” („RMN”) pentru presupuse activități teroriste săvârșite pe durata conflictului transnistrean din 1991 - 1992, în pofida hotărârii din 2004 a Curții în cauza *Ilașcu și alții* (a se vedea supra) prin care considera că Rusia și Moldova trebuie să asigure punerea lor imediată în libertate. În cele din urmă, au fost puși în libertate în iunie 2007.

Curtea a constatat că și după hotărârea *Ilașcu și alții* (a se vedea supra) și cel puțin până la punerea în libertate a reclamanților în iunie 2007, Rusia a avut în continuare o relație strânsă cu „RMN”, oferind regimului separatist sprijin politic, financiar și economic. Rusia nu a făcut nimic în continuare nici pentru a preveni presupusele încălcări ale Convenției săvârșite după 8 iulie 2004, nici pentru a pune capăt situației generate reclamanților de autoritățile ruse. Prin urmare, reclamanții au continuat să se afle sub jurisdicția Rusiei până când primii doi reclamanți au fost puși în libertate, în conformitate cu art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție, iar ca urmare responsabilitatea Rusiei a fost angajată în ceea ce privește actele reclamate.

Catan și alții împotriva Republicii Moldova și a Rusiei

19 octombrie 2012 (hotărârea Marii Camere)

Cauza a avut ca obiect plângerea unor copii și părinți din comunitatea moldovenească din Transnistria privind efectele politicii lingvistice adoptate în anii 1992 și 1994 de regimul separatist, prin care interzicea folosirea alfabetului latin în școli, și măsurile luate ulterior pentru aplicarea acestei politici. Măsurile includeau evacuarea forțată a elevilor și a profesorilor din școlile cu predare în limba moldovenească/română, precum și închiderea forțată a acestor școli și redeschiderea lor în alte localuri.

În această hotărâre, Curtea și-a menținut constatările din hotărârea *Ilașcu și alții* (a se vedea supra) că, în perioada 2002 - 2004, „Republica Moldovenească Nistreană” („RMN”) a putut supraviețui numai datorită sprijinului militar, economic și politic rusesc. Prin urmare, aceasta a constatat că faptele de care s-au plâns reclamanții în prezenta cauză se aflau sub jurisdicția Rusiei.

Mozer împotriva Republicii Moldova și a Rusiei

23 februarie 2016 (hotărârea Marii Camere)

Cauza a avut ca obiect arestarea preventivă a unui bărbat suspectat de evaziune, dispusă de instanțe ale autoproclamatei „Republici Moldovenești Nistrene” („RMN”). Reclamantul s-a plâns, în special, că a fost arestat și reținut ilegal de „autoritățile RMN” și că fusese absent de la unele ședințe cu privire la arestarea sa în cursul procesului. A mai susținut că nu i se acordase asistența medicală conform stării sale de sănătate și că a fost reținut în condiții de detenție inumane. Mai mult, s-a plâns că a fost împiedicat să-și vadă părinții și pastorul. S-a plâns, de asemenea, că nu a dispus de o cale de atac efectivă în legătură cu aceste plângeri. Reclamantul a susținut că aceste capete de cerere erau de competența Moldovei și a Rusiei.

Curtea a ajuns la concluzia că faptele reclamate se aflau sub jurisdicția Republicii Moldova și a Rusiei în conformitate cu art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din

Convenție. A invocat în mod special că, deși Moldova nu avea un control efectiv asupra actelor „RMN” din Transnistria, faptul că regiunea era recunoscută în temeiul dreptului internațional public ca parte a teritoriului Republicii Moldova a dat naștere obligației statului respectiv, potrivit art. 1, să utilizeze toate mijloacele juridice și diplomatice disponibile pentru a continua să le garanteze celor care locuiesc acolo exercitarea drepturilor care le revin în temeiul Convenției. În privința Rusiei, Curtea și-a menținut constatările făcute în cauze anterioare, în sensul că „RMN” putea supraviețui numai datorită sprijinului militar, economic și politic rusesc. În aceste condiții, gradul ridicat în care regiunea depinde de sprijinul rusesc a fost un indiciu puternic că Rusia a continuat să exercite un control eficient și o influență decisivă asupra autorităților „RMN”. În speță, Curtea a concluzionat că Republica Moldova, îndeplinindu-și obligațiile față de reclamant prin eforturi juridice și diplomatice semnificative pentru a-l ajuta, nu îi încălcă drepturile prevăzute de Convenție. Totodată, având în vedere constatarea că Rusia exercita un control efectiv asupra „RMN” în perioada în discuție, Curtea a concluzionat că Rusia era răspunzătoare pentru încălcările Convenției.

Sandu și alții împotriva Republicii Moldova și a Rusiei

17 iulie 2018⁴

Această cauză privea plângerile unui număr de 1.646 de reclamanți moldoveni persoane fizice și a trei societăți că nu puteau avea acces la terenuri în regiunea separatistă a „Republicii Moldovenești Nistrene” („RMN”) sau că au suferit alte restricții. Reclamantii au declarat în special că prin interzicerea accesului la terenurile lor sau prin impunerea condiției de a plăti chirie, autoritățile „RMN” le-au încălcat drepturile.

Mai întâi, Curtea a reținut că atât Republica Moldova cât și Rusia aveau jurisdicție în cauză și, prin urmare, puteau fi făcute răspunzătoare pentru plângeri. Curtea a hotărât, de asemenea, că drepturile patrimoniale ale reclamanților fuseseră încălcate având în vedere că nu exista niciun temei juridic pentru ca „autoritățile RMN” să le ceară să încheie contracte de închiriere pentru terenurile pe care le dețineau deja sau să le refuze accesul la acele terenuri. În stabilirea răspunderii fiecărei țări pârâte pentru încălcare, Curtea a hotărât că Republica Moldova, deși nu avea un control efectiv asupra „RMN”, mai avea o „obligație pozitivă” de a lua măsurile diplomatice, economice, juridice și de altă natură care erau atât în puterea sa, cât și în conformitate cu dreptul internațional. Analizând acțiunile Republicii Moldova, Curtea a constatat că aceasta luase astfel de măsuri, vizând în general atât să caute restabilirea controlului asupra regiunii, cât și să acorde compensații celor afectați de restricțiile impuse de „RMN”. Republica Moldova și-a îndeplinit prin urmare obligațiile prevăzute de Convenție. În ceea ce privește Rusia, Curtea a constatat că aceasta a oferit ajutor vital „RMN”, atât militar, cât și financiar, astfel încât „RMN” nu putea supraviețui fără un asemenea sprijin. Acest fapt a angajat răspunderea Rusiei din perspectiva Convenției și acest stat era prin urmare răspunzător pentru încălcarea în această cauză a drepturilor patrimoniale ale reclamanților.

Acte ale statului care au loc în afara spațiului CEDO

Forțe naționale de securitate acționând în afara granițelor

Sanchez Ramirez împotriva Franței

24 iunie 1996 (decizia Comisiei Europene a Drepturilor Omului⁵)

În esență, reclamantul s-a plâns de lipsirea sa de libertate de către autoritățile franceze. În august 1994, ofițeri de poliție sudanezi îl răpiseră și îl predaseră ofițerilor de poliție francezi, care l-au urcat într-un avion militar francez, l-au dus la o bază militară franceză și acolo i-au prezentat un mandat de arestare emis de o instanță franceză în legătură cu o explozie cu bombă a unei mașini la Paris în 1982.

Comisia Europeană a Drepturilor Omului a constatat că reclamantul a fost luat în custodia polițiștilor francezi și a fost lipsit de libertate într-o aeronavă a armatei franceze. Prin

⁴ Hotărârea va rămâne definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 (hotărâri definitive) din [Convenția europeană a drepturilor omului](#).

⁵ A se vedea supra, nota de subsol 1.

urmare, din momentul predării sale polițiștilor francezi, reclamantul s-a aflat efectiv sub autoritatea și, prin urmare, sub jurisdicția Franței, deși această autoritate se exercita, în aceste împrejurări, în afara granițelor.

Öcalan împotriva Turciei

12 mai 2005 (hotărârea Marii Camere)

La momentul evenimentelor în cauză, instanțele din Turcia emisese șapte mandate pentru arestarea reclamantului și Interpol a difuzat un aviz prioritar de căutare (notiță roșie). Acesta a fost acuzat de înființarea unei bande armate pentru a distruge integritatea statului turc și de instigare la acte teroriste care duc la pierderi de vieți omenești. În februarie 1999, în împrejurări contestate, a fost luat la bordul unei aeronave pe aeroportul din Nairobi (Kenya) și a fost arestat de către oficialii turci. Apoi a fost dus în Turcia. Reclamantul s-a plâns că Turcia îi încălcase mai multe drepturi prevăzute de Convenție.

Curtea a constatat că acesta fusese arestat de membri ai forțelor de securitate turce la bordul unei aeronave înmatriculate în Turcia, în zona internațională a aeroportului Nairobi. Nu se contestă faptul că, imediat după ce a fost predat funcționarilor turci de către oficialii kenieni, reclamantul s-a aflat efectiv sub autoritatea turcă și, prin urmare, în jurisdicția sa, deși în acele împrejurări Turcia și-a exercitat autoritatea în afara teritoriului său. Era adevărat că reclamantul fusese forțat fizic să se întoarcă în Turcia de către oficialii turci și că fusese sub autoritatea și sub controlul acestora în urma arestării sale și a returnării în Turcia.

Intervenție militară fără exercitarea unui control efectiv

Banković și alții împotriva Belgiei și a altor 16 state contractante

19 decembrie 2001 (Marea Cameră – decizie privind admisibilitatea)

Cererea a fost introdusă de către șase persoane locuind în Belgrad (Serbia) împotriva a 17 state membre NATO care erau și state contractante la Convenția europeană a drepturilor omului. Reclamanții s-au plâns, în special, de bombardarea de către NATO a sediului central al radio-televiziunii sârbe din Belgrad, în cadrul campaniei de atacuri aeriene din timpul conflictului din Kosovo, care a provocat daune clădirii și mai multe decese.

Curtea a constatat că, deși dreptul internațional nu excludea exercitarea jurisdicției extrateritoriale de către un stat, jurisdicția era, de regulă, definită și limitată de drepturile teritoriale suverane ale celorlalte state relevante. A constatat că fiind excepționale alte baze ale jurisdicției și având nevoie de o justificare specială în împrejurările speciale ale fiecărui caz. Curtea a mai constatat că această Convenție era un tratat multilateral funcționând într-un context esențial regional și în special în spațiul juridic al statelor contractante. Republica Federală Iugoslavia de atunci nu se încadra în acest spațiu juridic. Prin urmare, Curtea nu a fost convinsă că a existat o legătură de natură jurisdicțională între victime și statele pârâte și a declarat cererea inadmisibilă.

Issa și alții împotriva Turciei

16 noiembrie 2004 (hotărâre)

Potrivit reclamanților, cetățeni irakieni, un grup alcătuit din rudele acestora - păstori într-o provincie irakiană aflată lângă granița cu Turcia - au întâlnit pe dealuri soldați turci care se presupune că efectuau operații militare în zonă și care i-au supus imediat violențelor și agresiunii. După retragerea trupelor turcești din zonă, corpurile păstorilor au fost găsite cu răni de gloanțe și sever mutilate.

Curtea a reamintit că, în temeiul Convenției, conceptul de „jurisdicție” nu era restrâns la teritoriul național al părților contractante. În circumstanțe excepționale, actele statelor contractante care au fost efectuate în afara teritoriului lor sau care au produs efecte acolo pot constitui exercitarea de către acestea a jurisdicției lor. Responsabilitatea în astfel de situații este generată de faptul că art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție nu poate fi interpretat astfel încât să permită unui stat contractant să săvârșească acele încălcări ale Convenției pe teritoriul altui stat pe care nu le poate săvârși pe propriul teritoriu. Cu toate acestea, Curtea nu a putut determina, pe baza probelor disponibile, dacă rudele reclamanților au fost ucise de focurile de armă provenite de la trupele turce. În consecință, Curtea nu s-a convins că rudele reclamanților se aflau sub jurisdicția turcă în sensul art. 1 din Convenție.

Saddam Hussein împotriva Albaniei, a Bulgariei, a Croatiei, a Republicii Cehe, a Danemarcei, a Estoniei, a Ungariei, a Islandei, a Irlandei, a Italiei, a Letoniei, a Lituaniei, a Țărilor de Jos, a Poloniei, a Portugaliei, a României, a Slovaciei, a Sloveniei, a Turciei, a Ucrainei și a Regatului Unit

14 martie 2006 (decizie privind admisibilitatea)

Reclamantul, fostul președinte al Irakului, s-a plâns de arestarea sa, de detenție și de transferarea sa către autoritățile irakiene, precum și de procesul aflat în desfășurare și de soluția pronunțată în cadrul procedurilor. El a susținut că se afla sub jurisdicția tuturor statelor pârâte, deoarece acestea erau puterile de ocupație din Irak, deoarece se afla sub autoritatea și controlul directe ale acestora sau deoarece acestea erau responsabile pentru faptele agenților lor în afara granițelor. A susținut, în continuare, că rămânea sub jurisdicția lor în urma transferului de autoritate, și a transferării sale, către autoritățile irakiene în iunie 2004, deoarece statele pârâte aveau *de facto* controlul în Irak.

Curtea a observat că forțele de coaliție, conduse de un general al SUA, au invadat Irakul în martie 2003. Deși partea cea mai mare a forțelor și a sprijinului venea din Statele Unite și din Regatul Unit, Curtea a presupus pentru scopul cauzei că forțele de coaliție includeau sprijinul fiecăruia dintre statele părți la Convenție enumerate în plângere. Totuși, Curtea a constatat că reclamantul nu abordase rolul și responsabilitatea ce reveneau fiecărui stat pârât, nici diviziunea muncii / a puterii între acestea și SUA. În plus, el nu indicase statul pârât (altul decât SUA) care avusese o influență sau o implicare (și, în caz afirmativ, în ce constase aceasta) în arestarea, detenția și predarea sa. Prin urmare, Curtea a reținut că nu exista o legătură de natură jurisdicțională între reclamant și statele pârâte în baza art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție.

Behrami și Behrami împotriva Franței

31 mai 2007 (Marea Cameră – decizie privind admisibilitatea)

La momentul evenimentelor, Mitrovica se afla în sectorul Kosovo de care era responsabilă o brigadă multinațională condusă de Franța; era una din cele patru brigăzi care compuneau forța de securitate internațională (KFOR) prezentă în Kosovo, cu mandat în baza Rezoluției 1244 a Consiliului de Securitate al ONU din iunie 1999. În martie 2000, un băiat se juca în acea zonă împreună cu prietenii săi când au descoperit și au explodat o bombă cu dispersie nedetonată, lansată în timpul bombardamentului NATO din 1999. Bomba a ucis pe unul dintre copii și a rănit grav un altul. În urma refuzului de a începe urmărirea penală în legătură cu incidentul, reclamantii au susținut că moartea copilului și rănirea celui alt copil au fost cauzate de faptul că trupele franceze KFOR nu marcase și / sau nu dezamorsaseră bombele cu dispersie nedetonate despre care KFOR știa că se aflau în locul în cauză.

Curtea a considerat că chestiunea ridicată în speță era mai puțin dacă Franța exercita jurisdicția extrateritorială în Kosovo, ci, mult mai important, dacă Curtea avea competența să examineze în temeiul Convenției contribuția Franței la prezența civilă și de securitate relevantă de exercitare a controlului în Kosovo. Curtea a constatat că supravegherea deminării în Kosovo cădea în sarcina Misiunii ONU de Administrare Interimară în Kosovo (UNMIK), prin urmare, în sarcina ONU, întrucât Consiliul de Securitate al ONU a adoptat Rezoluția 1244 de instituire a UNMIK și KFOR. ONU avea o personalitate juridică distinctă de aceea a statelor membre și nu era parte contractantă la Convenție. Întrucât KFOR și MINUK se bazau, pentru eficacitatea lor, pe sprijinul primit din partea statelor membre, Convenția nu putea fi interpretată într-un mod care să facă ca faptele sau omisiunile părților contractante să fie examinate de Curte. Dacă s-ar fi întâmplat astfel, ar fi însemnat o ingerință în îndeplinirea misiunii-cheie a ONU de a menține pacea. Curtea a concluzionat că nu era necesar să examineze chestiunea competenței sale de a examina plângeri împotriva Franței cu privire la fapte sau omisiuni extrateritoriale.

Intervenție militară cu exercitarea unui control efectiv**Markovic și alții împotriva Italiei**

14 decembrie 2006 (hotărârea Marii Camere)

Cererea era cu privire la o acțiune în despăgubiri introdusă de reclamantii în fața instanțelor italiene cu privire la moartea rudelor lor ca urmare a lovirilor aeriene executate de către alianța NATO la 23 aprilie 1999 împotriva Republicii Federale Iugoslavia.

Curtea a hotărât că, de vreme ce reclamantul introdusese o acțiune civilă în fața instanțelor italiene, exista fără îndoială o legătură de natură jurisdicțională în conformitate cu art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție.

Pad și alții împotriva Turciei

28 iunie 2007 (decizie privind admisibilitatea)

Cererea privea pretinsa ucidere a șapte bărbați iranieni în nord-vestul Iranului de către soldați turci în mai 1999. Turcia a admis că bombardase zona din elicopter întrucât suspectase că acolo erau teroriști la momentul evenimentelor. Aceasta a susținut, de asemenea, că pentru a păstra bunele relații cu Iranul, fusese de acord să plătească valoarea compensațiilor cerute de autoritățile iraniene pentru ucideri. Familiile victimelor au refuzat să primească banii.

Curtea a reamintit în special că un stat poate răspunde pentru încălcări ale Convenției săvârșite de persoane aflate pe teritoriul altui stat care nu făcea parte din spațiul juridic al statelor contractante, dar care se aflau sub autoritatea și controlul primului stat prin intermediul agenților săi care operau - în mod legal sau ilegal - în statul din urmă. În prezenta cauză, părțile nu au contestat faptul că victimele presupusului incident intrau sub jurisdicția Turciei. Curtea a constatat că nu era necesar să se stabilească locul exact al evenimentelor, întrucât Guvernul turc recunoscuse deja că focurile trase din elicopterele sale provocaseră uciderea rudelor reclamanților. Prin urmare, victimele se aflaseră sub jurisdicția Turciei la momentul în litigiu.

Prezență militară

Al-Saadoon și Mufdhi împotriva Regatului Unit

30 iunie 2009 (decizie privind admisibilitatea)⁶

Această cauză a avut ca obiect plângerea a doi cetățeni irakieni, acuzați de implicare în uciderea a doi soldați britanici la scurt timp după invadarea Irakului în 2003, cu privire la transferarea lor în custodie irakiană de către autoritățile britanice din Irak, prin care erau expuși riscului real de proces inechitabil urmat de executarea prin spânzurare.

Curtea a considerat că autoritățile Regatului Unit aveau controlul total și exclusiv, mai întâi prin exercitarea forței militare și apoi prin lege, asupra centrelor de detenție în care erau ținute reclamanții. Aceasta a constatat că reclamanții se aflaseră sub jurisdicția Regatului Unit și au rămas astfel până la transferul lor fizic în custodia autorităților irakiene la 31 decembrie 2008.

Al-Skeini și alții împotriva Regatului Unit

7 iulie 2011 (hotărârea Marii Camere)

Această cauză a vizat decesul a șase rude apropiate ale reclamanților în Al-Basrah, Irakul de Sud, în 2003, în vreme ce Regatul Unit era o putere de ocupație: trei dintre victime au fost împușcate mortal sau grav rănite prin împușcare de către soldați britanici; unul a fost împușcat și rănit grav în timpul unui schimb de focuri între o patrulă britanică și trăgători necunoscuți; unul a fost bătut de soldați britanici și apoi dus cu forța la un râu, unde s-a înecat, iar altul a murit la o bază militară britanică, având 93 de răni identificate pe corp. Principala chestiune în cauză era dacă Convenția europeană a drepturilor omului se aplică în ceea ce privește uciderea civililor irakieni de către soldați britanici între mai și noiembrie 2003. Curtea trebuia să hotărască dacă rudele reclamanților se aflau sub jurisdicția Regatului Unit în conformitate cu art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție.

Astfel, Curtea a menționat jurisprudența sa anterioară în care a reținut că un stat este, de obicei, obligat să aplice Convenția numai pe teritoriul său. Un act extrateritorial ar intra sub jurisdicția statului în temeiul Convenției numai în împrejurări excepționale. O excepție consacrată în jurisprudența Curții este atunci când un stat obligat prin Convenție și-a exercitat autoritatea publică pe teritoriul altui stat.

În prezenta cauză, în urma înlăturării de la putere a regimului Ba'ath și până la instalarea Guvernului irakian interimar, Regatul Unit (împreună cu Statele Unite) și-a asumat în Irak exercitarea unei părți a autorității publice care este exercitată, de obicei, de o guvernare

⁶ La 2 martie 2010, Curtea a pronunțat [hotărârea](#) în cauză.

suverană. În special, Regatul Unit și-a asumat autoritatea și responsabilitatea în scopul menținerii securității în partea de sud-est din Irak. În aceste împrejurări excepționale, a existat o legătură de natură jurisdicțională între Regatul Unit și persoanele ucise în cursul operațiunilor de securitate ale soldaților britanici în perioada mai 2003 - iunie 2004. Având în vedere că rudele reclamanților au fost ucise în cursul operațiunilor de securitate ale Regatului Unit în perioada respectivă, Regatul Unit trebuia să desfășoare o anchetă cu privire la moartea acestora.

Al-Jedda împotriva Regatului Unit

7 iulie 2011 (hotărârea Marii Camere)

Această cauză a vizat internarea unui civil irakian mai mult de trei ani (2004 - 2007) într-un centru de detenție în Basrah, Irak, condus de forțele britanice. Guvernul Regatului Unit a susținut că internarea reclamantului putea fi considerată în responsabilitatea Organizației Națiunilor Unite (ONU) și nu a Regatului Unit.

Curtea a observat că, la momentul invadării din martie 2003, nu exista o rezoluție a Consiliului de Securitate al ONU care să prevadă alocarea rolurilor în Irak în cazul în care regimul de la acea dată era înlocuit. În mai 2003, Regatul Unit și Statele Unite, după ce au înlăturat fostul regim, și-au asumat controlul în asigurarea securității în Irak; ONU a primit un rol în asigurarea ajutorului umanitar, în sprijinirea reconstrucției Irakului și în sprijinirea formării unui guvern interimar irakian, dar nu a avut niciun rol în ceea ce privește securitatea. Curtea nu a considerat că rezoluțiile ulterioare ale Consiliului de Securitate al ONU au modificat această poziție. Întrucât Consiliul de Securitate al ONU nu a avut un control efectiv și nici autoritatea supremă și controlul asupra actelor și a omisiunilor trupelor din cadrul forței multinaționale, internarea reclamantului nu putea fi atribuită ONU. Aceasta a avut loc în centrul de deținere din orașul Basrah, controlat în exclusivitate de forțele britanice. Prin urmare, reclamantul s-a aflat exclusiv sub autoritatea și controlul Regatului Unit. Curtea a fost de acord, prin urmare, cu majoritatea Camerei Lorzilor că internarea reclamantului este imputabilă Regatului Unit și că, fiind internat, acesta se afla sub jurisdicția Regatului Unit în sensul art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție.

Hassan împotriva Regatului Unit

16 septembrie 2014 (hotărârea Marii Camere)

Cauza a avut ca obiect capturarea fratelui reclamantului de către forțele britanice și arestarea sa în tabăra de la Bucca în Irak (aproape de Um Qasr). Reclamantul a susținut, în special, că fratele său fusese arestat și deținut de forțele britanice în Irak și că cadavrul acestuia, purtând urme de tortură și de executare, fusese găsit ulterior în circumstanțe inexplicabile.

Curtea a reținut că fratele reclamantului se afla sub jurisdicția Regatului Unit între momentul arestării sale de către trupele britanice, în aprilie 2003, până când a fost eliberat din autobuzul care l-a dus sub escortă militară de la tabăra Bucca până la un punct de predare, în mai 2003. Curtea nu a fost în special convinsă de argumentul Guvernului Regatului Unit potrivit căruia jurisdicția nu ar trebui să se aplice în faza ostilităților active ale unui conflict armat internațional, în care agenții statului contractant operează pe un teritoriu pe care nu reprezintă puterea de ocupație, și unde comportamentul statului ar trebui, în schimb, să se supună cerințelor dreptului internațional umanitar. Curtea nu a acceptat nici celălalt argument adus de guvern pentru a exclude competența în ceea ce privește perioada ulterioară intrării fratelui reclamantului în tabăra Bucca ca implicând o transferare a custodiei din Regatul Unit în Statele Unite. În ultimul rând, era clar că fratele reclamantului, când a fost dus în zona de deținere civilă pentru a fi eliberat, a rămas în custodia personalului militar armat și sub autoritatea și controlul Regatului Unit până în momentul în care a fost coborât din autobuzul care îl luase din tabără.

Jaloud împotriva Țărilor de Jos

20 noiembrie 2014 (hotărârea Marii Camere)

Cauza a avut ca obiect ancheta autorităților olandeze asupra împrejurărilor în care un civil irakian (fiul reclamantului) a murit în urma rănilor prin împușcare în aprilie 2004 în Irak într-un incident care a implicat personalul militar al armatei regale a Țărilor de Jos. Reclamantul s-a plâns că ancheta privind împușcarea fiului său nu a fost nici suficient de independentă și nici eficientă.

Curtea a stabilit că plângerea privind investigarea incidentului - care avusese loc într-o zonă aflată sub comanda unui ofițer al forțelor armate ale Regatului Unit - era sub jurisdicția Țărilor de Jos în sensul art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție. A reținut în special că Țările de Jos nu erau private de competența lor numai prin faptul că acceptaseră controlul operațional al unui ofițer al Regatului Unit. După cum reieșea în mod clar dintr-o scrisoare a miniștrilor afacerilor externe și al apărării către Parlamentul Țărilor de Jos, din iunie 2003, privind participarea forțelor Țărilor de Jos la forța de stabilizare din Irak, Țările de Jos își păstrasera comanda deplină asupra personalului militar propriu din Irak. De asemenea, rezulta dintr-un extras din Memorandumul de înțelegere pentru Divizia Multinațională de Sud-Est, la care guvernul olandez i-a dat acces Curții, că stabilirea unor reguli distincte privind utilizarea forței a rămas în sarcina fiecărui stat participant. În timp ce punctul de control în care s-a produs împușcarea era condus în mod nominal de personalul irakian al ICDC (Forța civilă de apărare din Irak), ICDC era supravegheată de ofițeri din forțele coalitiei. Având în vedere aceste considerente, Curtea a constatat că trupele Țărilor de Jos nu fuseseră la dispoziția altei puteri, indiferent dacă era Irak sau Regatul Unit.

Acțiuni în mare liberă

Medvedev și alții împotriva Franței

23 martie 2010 (hotărârea Marii Camere)

Reclamanții erau membri ai echipajului unui vas de marfă înregistrat în Cambodgia. Întrucât autoritățile franceze suspectau că nava transporta cantități semnificative de narcotice pentru a fi distribuite în Europa, marina franceză a capturat-o în apropiere de coastele Capului Verde și a consemnat echipajul la bord sub pază militară franceză. Reclamanții au susținut că fuseseră lipsiți de libertate în mod ilegal, în special deoarece autoritățile franceze nu aveau jurisdicție.

Curtea a considerat că Franța exercitase un control total și exclusiv asupra navei cambodgiene și a echipajului său, cel puțin de facto, din momentul interceptării acesteia, în mod continuu și fără întrerupere. Pe lângă interceptarea navei, și redirectionarea acesteia a fost ordonată de autoritățile franceze, pe timpul întregii călătorii către Brest în Franța echipajul rămânând sub controlul armatei franceze. În consecință, reclamanții s-au aflat efectiv sub jurisdicția Franței.

Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei

23 februarie 2012 (hotărârea Marii Camere)

În cauză migranți somalieni și eritreeni care călătoreau din Libia fuseseră interceptați pe mare de autoritățile italiene și trimiși înapoi în Libia.

Curtea a constatat că reclamanții se aflaseră sub jurisdicția Italiei în sensul art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție. Aceasta a reiterat principiul dreptului internațional, consacrat în Codul italian de navigație, că o navă care navighează în largul mării era supusă jurisdicției exclusive a statului sub al cărei pavilion se afla. Evenimentele au avut loc în întregime la bordul navelor forțelor armate italiene, ale căror echipaje erau alcătuite exclusiv din personal militar italian. În perioada dintre imbarcarea pe nave și transferul lor către autoritățile libiene, reclamanții se aflau, de jure și de facto, sub controlul continuu și exclusiv al autorităților italiene. În consecință, evenimentele ducând la presupusele încălcări s-au aflat sub jurisdicția Italiei în sensul art. 1 din Convenție.

Acțiunea statului pe teritoriul său cu efect în alt stat

Soering împotriva Regatului Unit

7 iulie 1989 (hotărâre)

Reclamantul, resortisant german, era deținut într-o închisoare din Anglia în așteptarea extrădării în Statele Unite ale Americii (SUA) sub acuzația de ucidere a părinților prietenei sale. S-a plâns că, în ciuda garanțiilor diplomatice, risca să fie condamnat la moarte dacă era extrădat în SUA. El a susținut în special că, din cauza „fenomenului culoarului morții”, în care oamenii petrec mai mulți ani în stres extrem și în traume psihice așteptând să fie executați, dacă va fi extrădat, va fi supus unui tratament și unei pedepse inumane și degradante.

Curtea a reamintit că Convenția nu governa acțiunile statelor care nu sunt părți la aceasta și nici nu a solicitat statelor contractante să impună standardele Convenției altor state. Totuși, decizia unui stat contractant de a extrăda pe cineva angajează răspunderea statului respectiv în temeiul Convenției atunci când există riscul ca persoana extrădată să fie torturată sau supusă la alte rele tratamente. Nu se pune problema stabilirii răspunderii țării gazdă. În temeiul Convenției, răspunderea a fost angajată în cazul statului contractant de extrădare din cauza măsurii sale care a expus o persoană unor rele tratamente interzise. Curtea a concluzionat că Regatul Unit ar încălca art. 3 (interzicerea torturii sau a tratamentelor inumane ori degradante) din Convenție în cazul extrădării în SUA a reclamantului.

Mohammed Ben El Mahi și alții împotriva Danemarcei

11 decembrie 2006 (decizie privind admisibilitatea)

Reclamanții erau un cetățean marocan care trăia în Maroc și două asociații marocane care operează în această țară. În septembrie 2005, un ziar danez privat a publicat 12 caricaturi ale Profetului Mahomed, cea care a stârnit cele mai multe controverse înfățișându-l cu o bombă în turban. Mai multe organizații musulmane din Danemarca s-au plâns ulterior poliției daneze că acele caricaturi utilizau blasfemia și insulte religioase. Ca urmare a refuzului procurorului de începere a urmăririi penale împotriva ziarului, reclamanții s-au plâns că Danemarca permisesse publicarea acelor caricaturi.

Curtea a reamintit, în special, că actele statelor contractante, care au fost efectuate în afara teritoriului lor sau care au produs efecte acolo, numai în circumstanțe excepționale pot constitui exercitarea de către acestea a jurisdicției lor în sensul art. 1 (obligația de a respecta drepturile omului) din Convenție. Responsabilitatea în astfel de situații este generată de faptul că art. 1 nu poate fi interpretat astfel încât să permită unui stat contractant săvârșirea pe teritoriul altui stat a acelor încălcări ale Convenției pe care nu le poate săvârși pe propriul teritoriu. Asemenea excepții nu erau, totuși, prezente în speță. Aici, reclamanții erau, respectiv, un cetățean marocan care trăia în Maroc și două asociații marocane care își aveau sediul și operau în această țară. Curtea a constatat că nu exista nicio legătură jurisdicțională între niciunul dintre reclamanți și Danemarca și că reclamanții nu puteau intra sub jurisdicția Danemarcei în baza unui act extrateritorial. În consecință, Curtea nu a avut competența de a examina plângerile de fond ale reclamanților și a declarat cererea inadmisibilă.

Andreou împotriva Turciei

3 iunie 2008 (hotărâre)

Reclamanta, între timp decedată, s-a plâns că a fost rănită prin împușcare de către forțele armate turce la 14 august 1996, în timpul tensiunilor din „zona tampon” a Organizației Națiunilor Unite de lângă Dherynia (Cipru), pe când se afla în afara „zonei tampon” a ONU, într-o zonă din apropierea punctului de control al Gărzii Naționale greco-cipriote.

Curtea a constatat că era angajată responsabilitatea Turciei în temeiul Convenției. Potrivit comunicatului de presă al ONU privind evenimentele, rănilor reclamantei au fost cauzate de personal în uniformă turc și / sau turco-cipriot, care a tras în mulțime și care fusese în momentul deschiderii focului pe teritoriul „Republicii Turce a Ciprului de Nord”. Atunci când reclamanta a fost lovită de glonț, aceasta se afla în afara „zonei tampon” a ONU, foarte aproape de punctul de control al Gărzii Naționale greco-cipriote. Spre deosebire de reclamanții din cauza *Banković și alții* (a se vedea supra, pagina 5) aceasta se aflase astfel în teritoriul reglementat de Convenție. Deși reclamanta susținuse că fusese rănită pe teritoriul asupra căruia Turcia nu exercita niciun control, deschiderea focului asupra mulțimii din apropiere, care cauzase direct și imediat aceste leziuni, fusese de așa natură încât reclamanta ar trebui considerată ca aflându-se în jurisdicția Turciei.

Acte ale instanțelor internaționale cu sediul pe teritoriul unui stat parte la Convenție

Diokaba Lambi Longa împotriva Țărilor de Jos

9 octombrie 2012 (decizie privind admisibilitatea)

Cauza privea un cetățean congolez transferat la Curtea Penală Internațională (CPI) să depună mărturie ca martor al apărării, care a solicitat azil în Țările de Jos după ce a depus

mărturie. Reclamantul s-a plâns că fusese ținut ilegal pe teritoriul Țărilor de Jos și că i-a fost negată posibilitatea de a solicita eliberarea.

Hotărând pentru prima dată cu privire la puterea de a ține persoane în custodia instanțelor penale internaționale cu sediul pe teritoriul unui stat contractant, Curtea a concluzionat că reclamantul, reținut pe teritoriul unui stat contractant (Țările de Jos) de către o instanță penală internațională (CPI), în conformitate cu acordurile încheiate cu un stat care nu este parte la Convenție (Republica Democratică Congo), nu se aflase sub jurisdicția Țărilor de Jos. Curtea a declarat așadar cererea inadmisibilă.

Contact presă:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08